vėlesnių kapinyno dalių yra tuščias tarpas, minimas vokiečių archeologų (A. Götze), metalo ieškikliu žvalgyta kapinyno P ir centrinė dalys (1 pav.).

Metalo ieškikliu aptiktų radinių paplitimas patvirtino magnetometrinio žvalgymo rezultatus – romėniškojo laikotarpio kapai su akmenų vainikais iš tiesų tęsiasi iš PV į Š ir, matyt, suartėja ar susilieja su kuršiškais kapais. Tiesa, ši suartėjimo riba kol kas nėra tvirtai nustatyta. Kita vertus, galima teigti, kad didžiąją M. M. Blyzės sodybos dalį užėmė VII–XI a. griautiniai kuršių kapai. Šio tarpsnio kapų yra ir dujotiekio trasos teritorijoje arba jie prieina iki jos. Už dujotiekio, matyt, tęsiasi degintiniai kapai, bet jų paplitimo Š riba nėra aiški, tam reikia papildomų tyrimų. Ypač daug radinių aptikta 1972 m. iškasto dujotiekio trasos ŠV dalyje. Iš viso rasti 94 radiniai, datuojami III a. ir VII–XII a.

The Field Survey of Ėgliškiai – Anduliai Cemetery

In 2011, BRIAI, together with archaeologists from the Roman-Germanic Commission (RGK) Frankfurt am Main (Germany) conducted a magnetometer survey of the S, central, and N parts of Ėgliškiai – Anduliai Cemetery (Fig. 1). The magnetic field survey of the S part of the cemetery showed that eight stone kerbs (5–9 m in diameter) are clearly visible in this part and more lay to the N. Archaeological structures have also survived in other parts of the cemetery although they have been greatly disturbed by anthropogenic activities. The cemetery's surface was also surveyed using a metal detector and 94 finds dating to the 3rd and 7th–12th centuries were discovered.

Donatas Butkus

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinynas

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyno (A1708) (Kretingos r.) tyrinėjimus KM vykdo nuo 1991 m. (žr. *ATL 1990 ir 1992 metais,* Vilnius, 1992, t. I, p. 81–85; *ATL 1992 ir 1993 metais,* Vilnius, 1994, p. 138–145; *ATL 1996 ir 1997 metais,* Vilnius, 1998, t. I, p. 190–194; *ATL 1998 ir 1999 metais*, Vilnius, 2000, p. 252–255; *ATL 2000 metais,* Vilnius, 2002, p. 98–100; *ATL 2001 metais,* Vilnius, 2002, p. 119–120, *ATL 2003 metais,* Vilnius, 2005, p. 118–119; *ATL 2006 metais,* Vilnius, 2007, p. 157–158; *ATL 2007 metais,* Vilnius, 2008, p. 178–182; *ATL 2008 metais,* Vilnius, 2009, p. 119–121; *ATL 2009 metais,* Vilnius, 2010, p. 112–117). Iki 2009 m. imtinai KM ištyrė 1489,7 m^2 dydžio plotą ir rado 108 kapus. Per visą Lazdininkų kapinyno tyrimų istoriją ištirta 5354,67 m^2, rasta 517 kapų.

2011 m., siekiant nustatyti kapinyno teritoriją, pratęstos kapinyno ribų paieškos vizualinės apsaugos zonoje į R, Š ir V nuo kapinyno. Ši kapinyno dalis žvalgyta metalo detektoriumi. Su kapinynu besiribojančiuose dirbamos žemės plotuose žvalgymų metu ištirtas 6,02 m^2 ploto šurfas. Jis kastas kapinyno R paribyje, per 112 m į R nuo 2009 m. tyrinėto šurfo 1, šalia kapinyno esančioje kalvoje. Be to, metalo ieškikliais patikrinta dalis vizualinės apsaugos zonos į R nuo saugomos kapinyno teritorijos – 650 m^2 plotas. Kapinyno V prieigų žvalgymas buvo nerezultatyvus.

Šurfe rasti 2 kapai – griautinis (?) nenustatytos lyties ir amžiaus vaiko *kapas 109* bei griautinis nenustatytos lyties suaugusio individo kapas 110. Vaiko kapo duobė 1,5 m ilgio,

38–40 cm pločio ir 50 cm gylio, kasta PR–ŠV (110–290°) kryptimi. Griaučių pėdsakų nerasta. Vaikas palaidotas be įkapių skobtiniame karste.

Kapo 110 duobė orientuota PV–ŠR (210–30°) kryptimi. Kapo kontūras siekė 2,65 m ilgį ir 0,85–1 m plotį, dugnas pasiektas 55 cm gylyje. Kapo duobė kiek užapvalintais kampais, būdinga griautiniam kapui, buvo užpildyta juoda žeme su gausiais angliukais. Surinkti angliukai perduoti C^{14} tyrimams. Nežymūs medienos pėdsakai pastebėti po įkapėmis. Kapas 110 išsiskyrė įkapių gausa. Daugiausia įkapių aptikta kapo PV dalyje, mirusiojo galvūgalyje, ką patvirtina danties vainiko likutis. Čia, 20x26 cm dydžio ir 21 cm aukščio plote, rasti beveik vien žalvariniai papuošalai. Dalis jų (dvi juostinių apyrankių dalys ir antkaklės fragmentas) kliudytos arimo, dengėsi jau 35 cm gylyje, pasklidę kiek į šoną nuo įkapių sankaupos. Iš likusių įkapių paminėtinas įmovinis geležinis kapliukas, aptiktas mirusiojo kojūgalio srityje, kairėje pusėje, per 1,7 m į ŠR nuo įkapių koncentracijos. Mirusiojo krūtinės srityje rastos nedidelės kniedės aukštomis konuso pavidalo galvutėmis (galvutės skersmuo – 5 mm, aukštis – 3,5 mm, vinutės ilgis – apie 1,2 cm). Gali būti, kad tai perpetės, diržo arba kito neaiškios paskirties dirbinio dekoro liekanos. Žalvariniai dirbiniai koncentravosi 18x13 cm plote ir sudarė įkapių paketą (1 pav.). Jį sudarė 10 žalvarinių sveikų ar fragmentų pavidalu išlikusių papuošalų ir geležinis įtveriamasis 11,8 cm ilgio peiliukas, rastas paketo pagrinde (2 pav.). Virš peiliuko, kiek nuožulnioje padėtyje rasta smeigto (jis pats neaptiktas) sudėtinė kabučių sistema iš dviejų plokštelių profiliuotais pakraščiais. Pastarąsias dengė pasaginė segė pusiau apskrito pjūvio lankeliu, padėta aguoninėmis galvutėmis į paketo apačią bei atlenkta į šoną, į paketo vidų, adata. Ant pasaginės segės padėta stačia masyvi antkaklė pusapskrito pjūvio lankeliu, galais į viršų, su suvertomis ant lankelio 3 juostinėmis apyrankėmis. Tarp sveikų apyrankių buvo to paties tipo apyrankės fragmentas, apsilydęs ir deformuotas laužo ugnies. Pasaginės segės adata taip pat panaudota porai apyrankių užverti. Paketo pakraštyje aptikta po vieną apyrankę smailėjančiais ir zoomorfiniais siaurėjančiais galais bei sunykę ir sutrupėję žalvarinio įvijinio žiedo fragmentai. Dalis apyrankių bei antkaklės apsilydžiusių ir deformuotų fragmentų rasti pakelti arimo iš pirminės vietos ir pasklidę apie paketą, todėl tikrasis paketo aukštis lieka neaiškus. Paketo viršuje rastas apyrankės fragmentas buvo su oksidacijos proceso metu prikepusiomis smeigto kabučių sistemos grandinėlių liekanomis. Galima prielaida, kad paketas buvo gausesnis, bet arimo metu kliudytas ir jo priklausiniai pasklidę kapo aplinkoje. Tai patvirtintų už šurfo ribų, ties šurfo ŠR kampu rastas nenustatytos grupės žalvarinio

1 pav. Įkapių paketas iš kapo 110 preparavimo stadijoje. D. Butkaus nuotr.

Fig. 1. The grave good packet from burial 110 during its excavation.

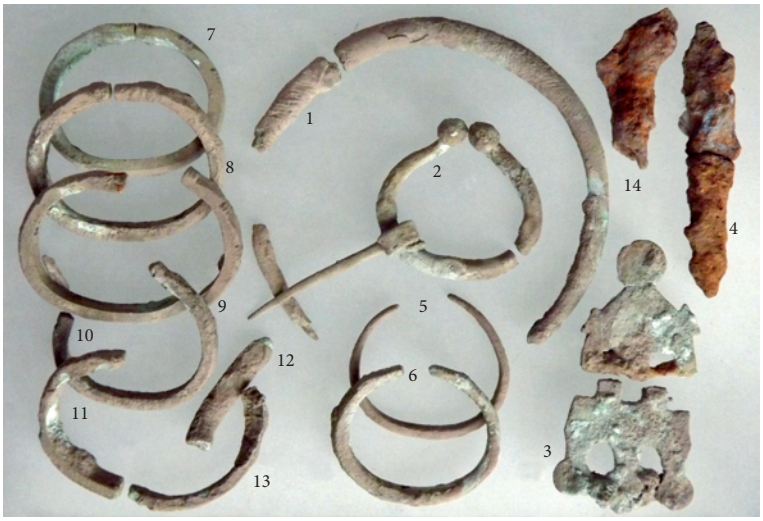

0 5 cm

2 pav. Kapo 110 įkapių kompleksas: 1 – antkaklė; 2 – pasaginė segė aguoniniais galais; 3 – smeigtuko kabučių sistema; 4 – peiliukas; 5 – apyrankė smailėjančiais galais; 6 – VI grupės zoomorfinė apyrankė siaurėjančiais galais; 7–13 – I grupės juostinės apyrankės ir jų fragmentai; 14 – kapliukas. D. Butkaus nuotr.

Fig. 2. The grave good assemblage from burial 110: 1 – the neck-ring; 2 – the penannular brooch with poppy head terminals; 3 – the system of pin pendants; 4 – the small knife; 5 – the bracelet with tapering terminals; 6 – the group VI zoomorphic bracelet with tapering terminals; 7–13 – the group I flat bracelets and bracelet fragments; 14 – the small hoe.

kryžinio smeigto gerokai apiręs fragmentas su galvutės apatine dalimi. Neaišku, kaip buvo formuotas pats paketas, ar buvo į ką nors suvyniotas. Jo viduje aptiktas apsilydžiusios apyrankės fragmentas rodo, kad tik dalis įkapių pabuvojo laužė.

Didžioji dalis pakete rastų juostinių apyrankių yra vienodo pločio lankeliu ir skirtinos I grupei, kuriai būdingas puošybos elementas – rombų pora su viena akute rombo centre, atskirta skersinių rantelių grupėmis. Iš likusių dviejų apyrankių viena yra tipiška, smailėjančiais galais, o kitą reikėtų priskirti zoomorfinių apyrankių VI grupei, kuri išsiskiria siaurėjančiais zoomorfiškais galais. Apyrankių kompleksas datuotinas XI–XII a. Ko gero, tam pačiam laikui skirtina ir smeigto kabučių sistema iš sudėtinių dviejų plokštelių profiliuotais pakraščiais, paprastai jungiamų šarnyru. Panaši kabučių sistema rasta Laivių kapinyno kapo 374 inventoriuje, datuotame XII–XIII a. pradžia (žr. *Kuršiai*, Vilnius, 2009, p. 266–268). Ne ką ankstyvesniam laikotarpiui skiriamos antkaklės masyviu, plačiu, pusapvalio pjūvio, į galus siaurėjančiu lankeliu, rastos Genčų kapinyno II vyro kape 17 (žr. *Kuršiai,* Vilnius, 2009, p. 310–311). Lazdininkų kapinyno kapo 110 įkapių galimas datavimas XII a. nekelia abejonių. Preliminariai galima daryti išvadą, kad tai vėlyvas nenustatytos lyties bei amžiaus asmens kapas su griautiniams palaidojimams tipiška duobe ir degintiniams kapams būdinga tradicija įdėti kaip įkapę nors dalį papuošalų, pabuvojusių laužė. Bet yra viena aplinkybė, kuri verčia kelti klausimą, ar šis kapas rastas

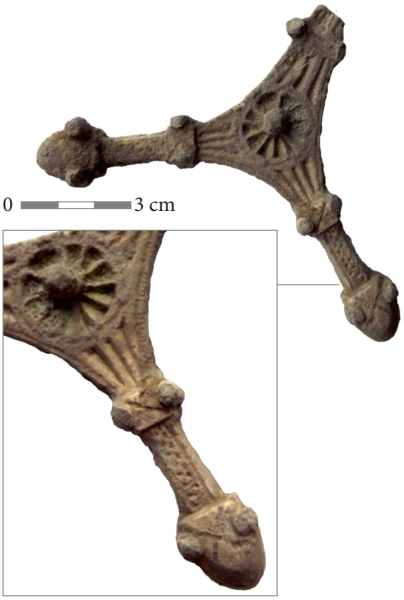

3 pav. Smeigtas trikampe galvute ir jo detalė. D. Butkaus nuotr.

Fig. 3. A pin with a triangular head and the head's detail.

4 pav. Masyvi apyrankė. D. Butkaus nuotr.

Fig. 4. A massive bracelet.

kapinyno perferijoje. O gal tai yra atskiro kapinyno dalis? Tai patvirtintų tolesni platesnio masto tyrinėjimai taikant geoprospekcijos bei kitus metodus.

Šurfo aplinka tikrinta metalo ieškikliu. Plote (apie 650 m^2) tarp 2009 m. šurfo 1 ir 2011 m. šurfo aptikti 138 radiniai. Muziejiniu požiūriu jie menkaverčiai, nes dauguma jų fragmentiški, labai blogos būklės. Daugiausia surinkta lankinių segių fragmentų (21) buoželių pavidalu (14 buoželių) ir įvijinių apyrankių liekanų (19 vienetų). Iš visos radinių masės galima išskirti kiek geriau išlikusius du V grupės smeigtukus trikampėmis galvutėmis (3 pav.) ir masyvią apyrankę (4 pav.). Pakartotinas teritorijos žvalgymas 2011 m. (2009 m. rasti 185 dirbiniai) metalo detektoriumi rodo, kad suardyti V–XII a. griautiniai ir degintiniai kapai. Radinių pasklidimas moksliniu ir paminklosauginiu požiūriais leidžia spręsti apie galimą kapų horizontaliąją stratigrafiją kapinyno R dalyje, kas leidžia ateityje planuoti ir pasirinkti būsimas tyrimų kryptis bei metodus ir minėtos teritorijos paminklosauginį režimą.

20:11 m. tęsti ariamos kapinyno Š dalies žvalgymai metalo detektoriumi 257 m^2 plote. Tai siauras ariamos žemės ruožas saugomoje kapinyno teritorijoje, tarp neariamo ploto R dalies ir V lauko, tuo metu užsėto javais. Aptikta 18 radinių. Išsiskiria grupė dirbinių, kurie traktuojami kaip kaklo vėrinių sudedamosios dalys: 4 žalvariniai išgaubto pjūvio ar rombo skersinio pjūvio žiedo pavidalo karoliai, suspausto rutulio formos žalvarinis karolis (5 pav.) bei to paties metalo masyvus sieteliu dekoruotas kabutis, skirtinas *Berlock* IV:1 tipui (6 pav.). 2009 m. KM toje pat vietoje, be *Berlock* tipo kabučių, aptiko ir žalvarinio apskrito kiaurakryžmio kabučio fragmentą. Naujausi radiniai papildo surinktą Š lauke atsitik-

tinių radinių kolekciją ir leidžia preliminariai spėti, kad vėriniai, kuriuos sudarė surinkti elementai, buvo panašūs (bent atskirais elementais) į vėrinius, rastus 2004 m. Bandužių kapinyno kape 91 bei kituose kapinynuose. B2/C1 periodu panašūs vėriniai buvo nešiojami kai kurių Lazdininkų bendruomenės moterų. Panašiai datuotini kiti Š kalvoje aptikti žalvariniai dirbiniai: uždaras juostinis žiedas (III pogrupis pagal M. Michelbertą), akinės segės kojelės fragmentas, apskritinio ažūrinio smeigtuko su profiliuotais stipinėliais ir tutuliu centre galvutė, kiauriaraštės apskritinės segės su tutuliu centre fragmentas bei pavieniai apyrankių fragmentai. Labiausiai į Š nutolęs radinys – Romos imperijos sestercijus, kuris, R. V. Sidrio nuomone, kaldintas 138–275 m. laikotarpiu. Preliminariai galima teigti, kad Š kalva yra ankstyviausia Lazdininkų (Kalnalaukio) nekropolio dalis. Paminklosauginė šios teritorijos dalies situacija reikalauja kardinalių sprendimų.

Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery

In 2011, the investigation, begun in 1991, of Lazdininkai (Kalnalaukis) Cemetery was continued with the excavation of a 6.02 m^2 test pit on the periphery of the E part in search of the cemetery's boundary in the cemetery's visual protection zone. Two burials were found in the test pit. Burial 109 is the inhumation of a child of indeterminate sex and age without grave goods. Burial 110 is the inhumation of an adult of indeterminate sex. At the head was found a packet of grave goods (Fig. 1), consisting of an iron knife, a complex system of pendants belonging to a pin, a penannular brooch with poppy head terminals, a massive neck-ring with a semicircular cross-section shank

5 pav. Žalvariniai karoliai. D. Butkaus nuotr.

Fig. 5. Bronze beads.

6 pav. Berlock tipo kabutis. D. Butkaus nuotr.

Fig. 6. The Berlock style pendant.

with tapering terminals, a bracelet with tapering terminals, a bracelet with zoomorphic terminals, and 5 or 6 flat bracelets (some of which had been partially melted and deformed) while an iron hoe was found at the foot. The burial dates to the 11th–12th centuries (Fig. 2).

The area around the test pit (650 m^2) was surveyed using a metal detector. 136 finds, mostly fragments from destroyed 5th–12th-century burials, were discovered (Figs. 3, 4).

The metal detector survey was continued in the N part of the cemetery's protection zone, which is currently being ploughed in working the soil (257 m^2). 18 finds (bronze ring-shaped spacers for separating enamel beads in necklaces, a *Berlock* style pendant, a fragment of an eye brooch foot, an openwork tutulus pin, a pin with a barrel-shaped head, a row of bracelet fragments, and Roman imperial sestertii) dating to 150–250 AD were discovered here (Figs. 5–6).